

КОМИСИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ОБЩНОСТИ

Брюксел, 3.8.2007
COM(2007) 392 окончателен

**СЪОБЩЕНИЕ ОТ КОМИСИЯТА ДО СЪВЕТА И ЕВРОПЕЙСКИЯ
ПАРЛАМЕНТ**

Подобряване на качеството на подготовката на учителите

{SEC(2007) 931
SEC(2007)933}

СЪОБЩЕНИЕ ОТ КОМИСИЯТА ДО СЪВЕТА И ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ

Подобряване на качеството на подготовката на учителите

ВЪВЕДЕНИЕ

В Европа има около 6,25 млн. учители (еквиваленти на пълна заетост)¹. Ролята на учителите, които помагат на хората да развият талантите си и потенциала си за личностно израстване и благополучие, и които допринасят за придобиването на комплексната гама от знания и умения, от които хората се нуждаят в ролята си на граждани и работещи, е изключително важна. Именно учителите са връзката между бързо развиващия се свят и учениците, на които предстои да влязат в него.

Учителската професия става все по-сложна. Изискванията към учителите се увеличават. Средата, в която работят крие все повече предизвикателства.

Много държави-членки преразглеждат начините, по които учителите се подготвят за важните задачи, които изпълняват от името на европейското общество.

Целта на настоящото съобщение е да оцени сегашното положение с образованието и обучението на учителите в Европейския съюз, и да предложи идеи за действията, които могат да бъдат предприети на равнището на държавите-членки и за начините, по които Европейският съюз може да ги подкрепи².

1. КОНТЕКСТ

1.1 Лисабонската стратегия за растеж и заетост

Европейският съвет от Лисабон от месец март 2000 г. подчерта, че основното преимущество на Европа са нейните човешки ресурси и че „инвестирането в тях ще бъде от решаващо значение, както за мястото на Европа в икономиката, основана на знанието, така и за да се гарантира, че появата на този нов тип икономика не крие в себе си съществуващите социални проблеми³.“

¹ Проучване *Мобилност на учители и обучаващи*, проведено за Генерална дирекция „Образование и култура“, 2006 г. (<http://ec.europa.eu/education/doc/reports/doc/mobility.pdf>).

² Настоящото съобщение се отнася за учителите, работещи в областта на общото образование и първоначалното професионално обучение; за тези цели учител е лице с признат статут на учител (или еквивалентен), съгласно законодателството и практиката в държавата-членка. Към тази категория не се включват лицата, работещи извън официалните системи за образование и обучение, поради различния характер и контекст на изпълняваните от тях задачи.

³ Вж. например Интегрираните насоки за растеж и работни места, в които се отбелязва важността на уменията за заетостта, и по-специално насока № 23 за необходимостта от адаптиране на системите за образование и обучение, в отговор на новите изисквания за умения чрез, *inter alia*, гарантиране на привлекателност, откритост и високо ниво на качество на системите за образование и обучение.

Съветът от Барселона от месец март 2002 г. прие конкретни цели за подобряване на системите за образование и обучение на държавите-членки, включително **чрез подобряване на образованието и обучението на учителите и обучаващите**. Съветът от март 2006 г. отбеляза, че „образованието и обучението са решаващи фактори за развитието на дългосрочния потенциал на ЕС за конкурентоспособност, както и за социалното единство“; и в допълнение заяви, че „темпът на реформите трябва да бъде ускорен, за да се гарантира високото качество на образователните системи, едновременно и ефективни, и справедливи.

Въпреки това напредъкът не беше достатъчен⁴ по отношение на цели като намаляване броя на прекъсващите рано училище, увеличаване на процента на младите хора, които завършват втората степен на средното образование или понижаване на броя на 15-годишните със слаби четивни умения.

Качеството на преподаването е един от ключовите фактори, определящи дали Европейският съюз може да повиши конкурентоспособността си в глобализирания свят. Изследванията показват, че качеството на преподаването е в значителна степен и положително във взаимна зависимост с постиженията на учениците⁵, и че то е най-важният вътрешноучилищен аспект, обясняващ постиженията на учениците⁶ (неговото въздействие е много по-мощно от въздействието на училищната организация, ръководство или финансово състояние). Освен това, други изследвания⁷ намират положителна връзка между обучението на учителите на работното място и постиженията на учащите се и предполагат, че „програмата за обучение на работното място...повишава постиженията на децата... (и) говори, че обучението на учителите може да осигури по-изгодно средство за повишаване на резултатите от тестовете, отколкото намаляването на размера на класовете и увеличаването на броя на учебните часове“.

В съвместния междинен доклад на Съвета и Комисията от 2004 г. относно напредъка при изпълнението на целите от Лисабон⁸ в областта на образованието и обучението, се призовава за разработване на общи европейски принципи за уменията и квалификацията, изисквани от учителите и обучаващите. Съветът от ноември 2006 г. заяви, че „мотивацията, уменията и способностите на учители, обучаващи, други преподавателски кадри и службите за професионална ориентация и социално подпомагане, както и качеството на ръководството на училищата, са ключовите фактори в постигането на високо качество на учебните резултати“, и че „усилията на преподавателските кадри следва да бъдат подкрепяни от постоянно професионално развитие и от добро сътрудничество с родителите, социалните служби, работещи с ученици, и от широката общественост.“

⁴ Годишен отчет на Комисията за напредъка при изпълнението на целите от Лисабон, 16 май 2006 г.

⁵ Вж. например Darling Hammond et al 2005, Does teacher preparation matter? Evidence about teacher certification, Teach for America, and teacher effectiveness. Education Policy Analysis Archives, 13(42) 16-17, 20

⁶ Rivkin, Hanushek, and Kain, 2000; Hanushek, Kain and Rivkin 2005, 'Teachers, Schools, and Academic Achievement'.

⁷ Angrist and Lavy, 2001, Does Teacher Training Affect Pupil Learning? Evidence from Matched Comparisons in Jerusalem Public Schools <http://www.journals.uchicago.edu/JOLE/journal/issues/v19n2/010404/> - fn1

⁸ Journal of Labor Economics, 19, 2, 343-69
http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/jir_council_final.pdf

Следователно подобряването на качеството на преподавателската подготовка е важна цел на образователните системи в Европа, ако стремежът е насочен към изпълняване на общите цели, установени от Програмата за образование и обучение 2010 г.

Осигуряването на високо качество на образованието на учителите е, разбира се, също от голямо значение за гарантиране на качествено управление на националните ресурси и добро съотношение цена-стойност: приблизително две трети от разходите за училищата се отделят за трудовите възнаграждения на учителите⁹

1.2 Други политики и цели на Съюза

Политиката за образованието на учителите е тясно свързана с други ключови области на европейската политика, а именно:

- Социалната политика, която акцентира върху ролята на образованието и обучението като начин за справяне с бедността и ключов фактор на социално приобщаване, и акцентът върху „основните умения“ в Европейския пакт за младежта;¹⁰
- Политиката в областта на иновациите¹¹, която набляга на това учителите да помагат за развиване на предприемачески дух и усет към иновациите у младите хора.
- Политиката на Общността в областта на научните изследвания, с нейния акцент върху подобряването на преподаването на природонаучните дисциплини на всички нива на образованието в Съюза¹²
- Политиката в сферата на предприятията¹³, която подчертава необходимостта обществените органи да стимулират обучението по предприемачество на ръководните кадри в училищата и на учителите, чрез първоначално обучение и обучение на работното място;
- Изготвената от Комисията Нова рамкова стратегия за многоезичие¹⁴, която популяризира стойността на езиковото обучение и определя качеството на преподаване на езици и по-добрата подготовка на преподавателите по езици като важни предизвикателства; както и
- Директива 2005/36/ЕО относно признаването на професионалните квалификации, която дава **законовата рамка за професионалната мобилност на учителите.**

⁹ Доклад на ОИСР „Важната роля на учителите: Привличане, професионално развитие и запазване в професията на ефикасните учители“, 2005 г.; www.oecd/edu/teacherpolicy

¹⁰ Европейски пакт за младежта, http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/84335.pdf

¹¹ както е представено в Съобщението на Комисията „Да приложим знанието на практика: широкообхватна иновационна стратегия за ЕС“, COM(2006) 502 окончателен, 13.9.2006 г.

¹² Работна група на високо равнище, председателствана от г-н Мишел Рокар, член на ЕП, проучи съществуващите европейски и национални иновативни инициативи и дейности в областта на обучението по природонаучни дисциплини. Нейният доклад е на разположение на <http://ec.europa.eu/research/science-society/index.cfm?fuseaction=public.topic&id=1100&lang=> и призовава за въвеждане на нов подход в обучението по природонаучни дисциплини, който да направи окончателен пробив в традиционните педагогически методи.

¹³ Вж. Съобщение на Комисията за поощряване на предприемачески нагласи чрез образование и обучение COM (2006) 33 окончателен

¹⁴ COM (2005) 596 от ноември 2005 г.

1.3 Променящите се изисквания

Промените в образованието и в обществото поставят нови изисквания към учителската професия. Така например освен да дават основни познания, от учителите все повече се изисква да помагат на младите хора да учат напълно самостоятелно, като придобият ключови умения за това, вместо само да запаметяват информация;¹ от тях се очаква да разработват по-конструктивни и основаващи се на сътрудничество методи за обучение и по-скоро да улесняват учебния процес и да бъдат мениджъри на класната стая, отколкото обучаващи ex-cathedra. Тези нови роли изискват обучение с голям диапазон от образователни подходи и стилове. Освен това, класните стаи в наши дни се характеризират с по-разнородно присъствие на млади хора от различна среда и различно ниво на способности, също така и млади хора с различни проблеми. От учителите се изисква да използват възможностите, които новите технологии предлагат и да отговарят на търсенето за индивидуализирано обучение; може също така да е необходимо вследствие на повишената автономия на училищата, те да се заемат и с допълнителни задачи, свързани с вземането на решения и с управлението.

Тези промени изискват от учителите не само да добият нови знания и умения, но също така и непрекъснато да ги развиват. За да се дадат на преподавателските кадри уменията и способностите за тези нови роли, са необходими и висококачествена първоначална подготовка на учителите и последователен процес на непрекъснато професионално развитие, което ще поддържа изискваните от преподавателите изискванията в обществото, основано на знанието умения.

Както при всяка друга съвременна професия, учителите също носят отговорността да разширяват границите на професионалните си знания, като се ангажират да анализират начина, по който упражняват професията си, чрез научноизследователска работа и чрез систематично обвързване с постоянно професионално развитие от началото до края на кариерата. Системите за образование и обучение на учители трябва да осигуряват необходимите за това възможности.

1.4 Недостиг на умения и ограничено осигуряване на обучения

Системите за подготовка на учителите не винаги са добре подготвени, за да отговарят на тези изисквания.

В неотдавна проведено проучване на ОИСР¹⁵ почти всички държави съобщават за недостатъчни учителски умения и трудности при актуализирането им. Липсата е свързана предимно с недостига на умения за справяне с новостите в образованието (включително индивидуализираното обучение, подготовката на учениците за самостоятелно учене, работа с разнородни училищни класове, подготовка на обучаващите се с цел възможно най-пълноценно използване на информационните и комуникационни технологии, и т.н).

В много държави-членки липсва систематична координация между различните елементи на образованието на учителите, което води до липса на съгласуваност и приемственост, особено между първоначалното професионално образование на учителя и последващата работа, обучението на работното място и професионалното развитие;

¹⁵ Важната роля на учителите, ОИСР 2005 г.

освен това тези процеси често не са свързани нито с училищното развитие и напредък, нито с изследвания в областта на образованието. Стимулите за учителите да продължат да актуализират уменията си през професионалния си живот са малко.

В целия Европейски съюз инвестициите в постоянно обучение и развитие на преподавателските кадри са слаби, а броят на наличните обучения на работното място за учители е ограничен. Обучението на работното място за учители е задължително само в единадесет държави-членки, като във всички тези държави учителите не са изрично задължени да участват в него¹⁶. Където съществува, обучението като цяло възлиза на по-малко от 20 часа годишно. В нито една от държавите-членки минималното задължително обучение не превишава пет дни годишно и в повечето държави са задължителни само три дни обучение на година. Освен това обстоятелството, че обучението на работното място може да е задължително, разкрива малко за реалното ниво на посещаемост.

По отношение на новите учители, само в половината от държавите в Европа им се предлага някаква систематична подкрепа (напр. въвеждане в работата, обучение, наставничество) в първите години от преподавателската им дейност. Само в една трета от държавите съществуват ясни рамки за оказване на съдействие на учителите, които срещат трудности при правилното изпълнение на задълженията си.

Таблица 1 по-долу показва дали обучението на работното място е задължително или по избор.

¹⁶ За цялостно обяснение на данните, на които се основават тези таблици и използваните определения, моля вижте: *Ключови данни за образованието в Европа 2005 г.*, Eurydice, ISBN 92-894-9422-0; <http://www.eurydice.org/portal/page/portal/Eurydice/showPresentation?pubid=052EN>

**Статут на обучението на работното място за учителите от
системата на основното образование и началния и горен курс на
общообразователните средни училища 2002/03 г.**

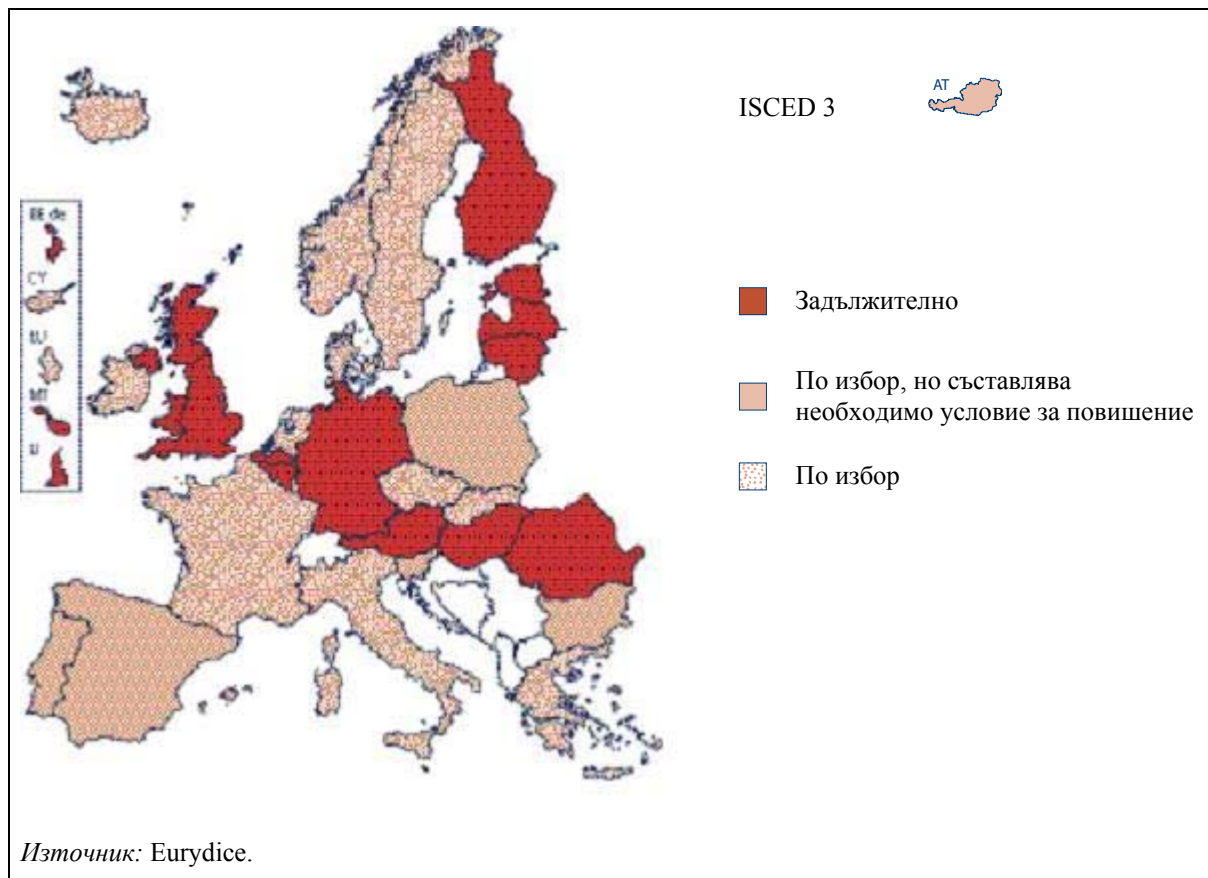

Таблица 2 по-долу показва, че минималното определено време на година за задължително обучение на работното място варира в различните държави.

**Минимално определено време на година (в часове) за задължително обучение на
работното място в системата на основното образование и в началния и горен курс
на общообразователните средни училища, 2002/03 г**

	BE fr	BE de	BE nl	DE	EE	LV	LT	HU	MT	AT	FI	UK-ENG/ WLS/NIR	UK- SCT	LI	RO
ISCED 1	21	21	14	v	32	12	18	17	21	15	18	v	35	v	19
ISCED 2	21	21	21		32	12	18	17	21	15	18		35		19
ISCED 3	21	21	21		32	12	18	17	21	v	18		35		19
x	CZ, DK, EL, ES, FR, IE, IT, CY, LU, NL, PL, PT, SI, SK, SE, IS, NO and BG.														

x Обучението на раб. място не е задължително v Практиката е разнородна

Източник: Eurydice.

Допълнителни бележки

Белгия: Три дни в годината.

Германия: Продължителността на задължителното обучение на работното място е различна в различните федерални провинции.

Естония: 160 часа за петгодишен период.

Литва: 15 дни, разпределени в рамките на пет години обучение. Те отговарят на 90 часа, разпределени в рамките на пет години.

Латвия: Централните органи в сферата на образованието са определили минимум от 36 часа за три

години.
Унгария: На всеки 7 години задължителни са 60-120 часа обучение на работното място.
Малта: Три дни в годината, в началото или в края на учебната година. От 2001/02 г. са въведени три годишни сесии от по 2 часа след учебните занятия.
Нидерландия: 10 % от годишните работни часове на учителя трябва да се заделят за неговото професионално усъвършенстване. Това време за професионално развитие, което учителите могат да изискат, е определено с официални разпоредби.
Австрия: Информацията, представена тук за ISCED 2, се отнася до учителите, работещи в <i>Hauptschulen</i> . За учителите от <i>allgemein bildenden höheren Schulen</i> времето за обучение не е определено.
Финландия: Три дни в годината, всеки от по 6 часа.
Обединеното кралство (ENG/WLS/NIR): Петте дни от учебната година, когато могат да не се провеждат учебни занятия, често се използват за обучение на работното място. В допълнение на тях участието в мероприятия за професионално развитие се счита за основен аспект на служебните задължения.
Обединеното кралство (SCT): За обучението на работното място има минимум от 5 дни. Учителите следва да имат и по 50 часа на година участие в планирани дейности като част от тях също могат да се използват за обучение на работното място.
Лихтенщайн: Учителите са задължени да участват в поне една обучителна дейност на всеки 2 години.
Румъния: 95 часа на всеки 5 години, освен когато учителите вземат през този период професионални степени.
Обяснителна бележка
Изчисления: Ако в горните бележки не е посочено друго, един ден отговаря на 7 часа. За страните, в които е задължително в рамките на няколко години да се проведат определен брой часове обучение, изчисленията са на база средноаритметично за периода.

Таблица 3 по-долу показва, че мерките за оказване на помощ на новите учители все още не са широко разпространени. През 2002 г. едва половината от всички държави са предложили на новите учители съдействие през този период на кариерата им.

Разпоредби и/или препоръки относно видовете подкрепа и проследяване на работата на начинаещите в учителската професия в основното и общото средно образование (начален и горен курс), 2002/03 г.

ВИД ПОДКРЕПА	CZ	DE	EL	ES	IE	IT	CY	PL	SK	UK- ENG/ WLS	UK- NI R	IS	LI	NO	BG
Официални/полуофициални срещи (за обсъждане на напредъка или проблемите)			o	o		o	o	o	o		o	o	o		o
Мнения, информация и неформална дискусия	o		o	o	o	o	o	o	o		o	o	o		o
Помощ при планирането на уроците			o	o		o		o	o			o	o		o
Помощ при оценяването на учениците /изготвянето на училищните им характеристики				o		o		o	o		o	o	o		
Участие в дейности в клас и/или наблюдения в клас	o		o	o	o		o	o	o		o		o		o
Съвети относно уменията			o	o		o	o	o	o		o	o			o
Организиране на конференции/практически семинари/дискусии групи			o	o			o	o	o						o
Посещения в други училища/ресурсни центрове				o				o							
Специално задължително обучение (с минимално определено време)			o (1)	o (2)		o (3)									o (4)

Възнаграждение

Наличието на преподавателски кадри се влияе от редица фактори, включително и от възнаграждението. По отношение на възнагражденията на учителите, сравнени със средните заплати и БВП съществуват съществени разлики между различните държави. В Люксембург и Германия учителските заплати са високи в сравнение със средните за държавата доходи. Най-високи спрямо БВП на глава от населението са заплатите в Португалия, Кипър, Гърция, Люксембург и Испания.

Разликата в заплащането с други професии от обществения и частния сектор се отразява върху задържането на учителите на това поприще и от друга страна се влияе от общите условия на пазара на труда. Когато търсенето на пазара на труда е голямо, повече дипломирани учители избират работа, различна от учителската професия. Разликата в заплащането на труда играе особено важна роля за дела на оставащите в учителската професия мъже. Сравнително изследване на преподавателската и други професии от обществения или частния сектор, за които се изисква равностойна квалификационна степен,¹⁸ установи, че за учителите, които получават по-високо заплащане в сравнение с другите професии, е по-малко вероятно да напуснат професията. Изследване, проведено в Обединеното кралство, показва, че заплатите на учителите, сравнени с тези на другите професии, които са на разположение на завършващите в областта на образованието за учители, се смятат за важен фактор при взимането на решение за влизане и оставане в учителската професия.

Възраст

Противоположно на други професии, учителската професия се отличава с висок процент на по-възрастни работещи (вж. таблица 5). Делът на учителите на възраст между 45 и 64 години е над 40 % в много държави, докато в някои държави до 30 % от учителите са на възраст между 50 и 64 години¹⁹. Този факт ясно говори за необходимостта от (пре-) подготовка на учителите.

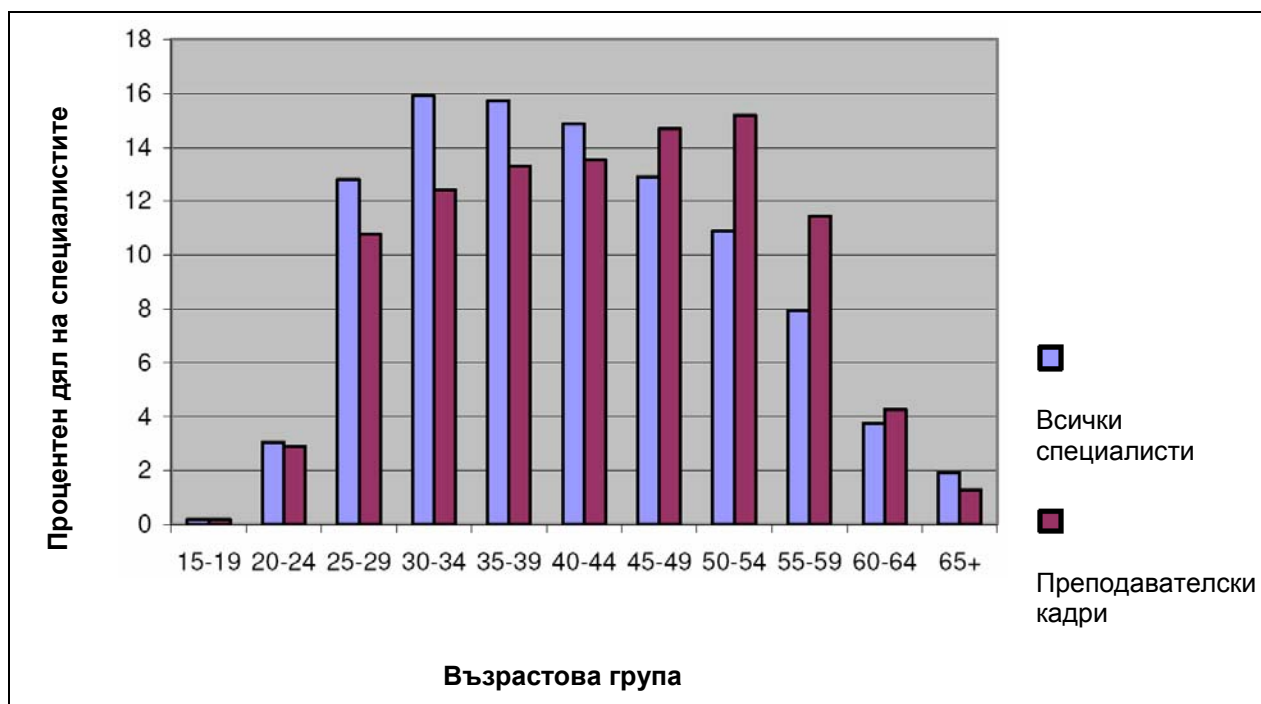
Важно е учителската професия да се превърне в привлекателно поприще при избора на кариера, за да се наемат най-добрите кандидати и да се привлекат хора, които да сменят професията си, за да станат учители. В контраст с неотдавнашната практика в много държави-членки, ще се увеличават случаите, в които ще се налага опитните учители да бъдат убеждавани да продължат да работят вместо да се пенсионират рано, което може да предизвика необходимост от допълнително професионално развитие и съдействие за тях.

Таблица 5 Възрастова структура на всички категории специалисти и на учителите (2005 г.)²⁰

¹⁸ Dolton, P. J. and Van der Klaauw, W. 'Leaving teaching in the UK – a duration analysis'. *Economic Journal* 105 (429), 431-444, 1995.

¹⁹ Проучване *Мобилност на учители и обучаващи*, проведено за Генерална дирекция „Образование и култура“, 2006 г. (<http://ec.europa.eu/education/doc/reports/doc/mobility.pdf>).

²⁰ Idem

Като цяло съществува необходимост за предприемане на необходимите стъпки за назначаване на достатъчен брой добре образовани и мотивирани мъже и жени в учителската професия и за задържането им в нея, по-специално с цел замяна на кадрите от по-лошо представените възрастови групи.

2 РАМКА ЗА ДЕЙСТВИЕ

2.1 Подкрепата на Европейския съюз в областта на образованието на учителите понастоящем

Държавите-членки отговарят за организацията и за съдържанието на системите за образование и обучение. Ролята на Европейския съюз се състои в това да ги подкрепя.

На европейско равнище програмите на Общността като дейностите „Коменски“ и „Еразъм“ в рамките на програма „Сократ“, и програма „Леонардо да Винчи“ осигуриха подкрепа за проекти за стимулиране на развитието на способностите на учителите. Новата програма за учене през целия живот (2007-2013 г.) ще засили подкрепата за мобилност на учителите и за проектите за сътрудничество между образователните институции за подготовка на учители²¹.

Друг важен инструмент е Европейският социален фонд, който ще бъде използван в подкрепа на модернизацията на системите за образование и обучение, включително и за първоначално и текущо обучение на учителите в държавите-членки.

²¹ Решение 1720/2006/ЕО

2.2 Съвместна работа на държавите-членки

Европейската комисия работи в тясно сътрудничество с държавите-членки, за да им помогне да развият и модернизират политиките си в областта на образованието и обучението. Това се осъществява чрез работната програма „Образование и обучение 2010 г.“, част от преразгледаната Лисабонска стратегия, която улеснява обмена на информация, данни и добри практики посредством съвместно учене и партньорски проверки.

В отговор на това, че обучението на учителите беше определено от Съвета за ключов въпрос, Комисията създаде през 2002 г. работна група за подобряване на обучението на учителите и обучаващите, която събра представители на 31 държави, участващи в работната програма „Образование и обучение 2010 г.“²².

Последващата работа на Комисията и на националните експерти показва широко съгласие относно необходимите промени. В сътрудничество с определени от държавите-членки експерти беше съставен набор от общи европейски принципи за уменията и квалификацията на учителите²³. Той беше тестван през 2005 г. по време на европейска конференция на високопоставени управленци, експерти в областта на обучението на учителите и представители на основните заинтересовани страни. Много държави вече започнаха да използват общите европейски принципи, за да обогатят своите идеи върху развитието на обучението на учителите.

Комисията и държавите-членки продължават да проучват решенията на установените предизвикателства посредством групата „Учители и обучаващи“, включваща експерти, определени от 18-те държави-членки, които изразиха специален интерес към усъвършенстването на политиките си в областта на учителското обучение. Групата организира серия от партньорски учебни дейности в областта на общи за различните страни проблеми, включително системи за непрекъснато професионално развитие, училището като учебна общност за учителите, ръководство на училищата, подготовка на учителите за работа с класове с ученици от различни култури и партньорство между училища и фирми. Държавите-членки са на мнение, че този тип работа осигурява полезни възможности за учене.

2.3 Общи принципи

Предизвикателствата за учителската професия са в основата си общи за държавите в Европейския съюз.

Възможно е да се постигне общ анализ на проблемите и общо виждане за уменията, необходими на учителите.

Общите европейски принципи за уменията и квалификацията на учителите, посочени по-горе, са създадени на основата на опита на учителите и на обучаващите ги в цяла Европа, и потвърдени от заинтересованите страни. Според тяхното виждане, учителската професия в Европа трябва да се отличава със следните характеристики:

- **високо квалифицирана професия:** всички учители са висшисти (а тези, работещи в сферата на първоначалното професионално образование, са високо

²² Работна група за подобряване на обучението на учителите и обучаващите, доклади за напредъка 2003 г., 2004 г.: http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/objectives_en.html#training

²³ http://ec.europa.eu/education/policies/2010/testingconf_en.html

квалифицирани в своята професионална област и имат подходяща педагогическа квалификация). Всеки учител има широки познания по предмета си, добри педагогически познания, знанията и уменията, необходими да насочва и подкрепя обучаващите се, както и разбиране за социалното и културното измерение на образованието.

- това е професия **за хора, учещи през целия живот**: учителите получават подкрепа да продължават професионалното си усъвършенстване по време на цялата си кариера. Те и техните работодатели признават значението на придобиването на нови знания и са в състояние да проявяват новаторство и да използват новопридобита информация в работата си.
- **това е мобилна** професия: мобилността е основен елемент за първоначалните и текущи програми за обучение на учители. Учителите се насърчават да работят или следват в други европейски държави заради целите на професионалното развитие.
- това е професия, основана на **партньорство**: институциите за подготовка на учители организират работата си в партньорство с училища, представители на местната работна среда, предлагащите обучения, в рамките на работното място и други заинтересовани страни.

В съответствие с тези принципи и като се има предвид предхождащия анализ, Комисията счита, че следващите стъпки биха могли да бъдат предприети с оглед подобряване на качеството на обучението за учители в Европейския съюз.

2.3.1 Учене през целия живот

Първоначалното образование не може да даде на учителите знанията и уменията, които са им необходими, за да преподават през целия си живот. Образователното и професионалното развитие на всеки учител трябва да бъде разглеждано като задача, която се изпълнява през целия живот, и да бъде съответно структурирано и обезпечено.

Осигуряването на обучението и развитието на учителите ще бъде по-ефективно, ако се координира като съгласувана система на национално ниво, и е подходящо финансирано. Идеалният подход би бил да се установи непрекъснат процес на обучение на учителите, от първоначалната им подготовка, въвеждането в професията и непрекъснатото професионално развитие по време на цялата кариера, което включва възможности за официално, неофициално и неформално обучение. Това би означавало всички учители:

- да участват в ефективна програма за въвеждане в работата през първите три години на учителско работно място /от упражняването на професията;
- да имат достъп през цялата си кариера до структурирано професионално ориентиране и наставничество от опитни преподаватели или други специалисти с подходяща подготовка;
- да участват в редовни дискусии за потребностите си от обучение и развитие, в контекста на по-мощния план за развитие на институцията, за която работят.

В допълнение към това Комисията счита, че всички учители биха имали полза, ако:

- са насърчавани и подкрепяни през цялата си кариера да разширяват и развиват уменията си чрез официално, неофициално и неформално обучение и им се дава възможност приложимото официално и неформално обучение да бъдат признати;
- имат достъп до други възможности за непрекъснато професионално развитие, като обмен и стажове (финансирани или не по Програмата за учене през целия живот); и
- имат възможност и време да учат с цел придобиване на допълнителна квалификация и да участват в проучвания и научноизследователска работа на нивото на висшето образование.
- бъде направено повече за насърчаването на творческото партньорство между институциите, в които учителите работят, пазара на труда, висшето образование и научноизследователските институции и други агенции, така че да се поддържа високо качество на обучение и ефективна практика и да се развият мрежи за иновации на местно и регионално ниво.

2.3.2 *Необходими умения*

Учителите имат ключова роля за подготовката на учениците да заемат мястото си в обществото и на работното място. Във всеки момент от кариерата си, учителите трябва да разполагат с или да са в състояние да получат цялата гама от знания по предмета, начин на поведение и педагогически умения, за да могат да помагат на младите хора да развият напълно заложбите си. По-специално те се нуждаят от умения, необходими за да:

- определят специфичните потребности на всеки отделен обучаващ се и в отговор на тях да разгърнат широк набор от стратегии за обучение;
- подкрепят превръщането на младежите в напълно самостоятелни обучаващи се през целия живот хора;
- помагат на младите хора да придобият уменията, посочени в европейската рамка за ключови умения²⁴;
- работят в многокултурна среда (включително разбиране за стойността на многообразието и уважение към различията); и
- да работят в тясно сътрудничество с колеги, родители и широката общественост.

Като се имат предвид нарастващите изисквания спрямо ръководителите на училищата и срещаните понякога трудности при попълването на ръководните

²⁴

Вж. Препоръка на Парламента и на Съвета 2006/962/ЕО

постове, предимство би дало това учителите да имат съответните възможности да получат и използват умения на ръководители.

2.3.3 *Рефлексивна практика и научноизследователска работа*

Учителите помагат на младите хора да поемат отговорността да начертаят собствен път на обучение, преминаващ през целия живот. Учителите трябва да могат да носят отговорност и за собствените си пътища на обучение. Освен това, както и представителите на всички други професии, учителите носят отговорност за развиването на нови познания за образованието и обучението. В среда на самостоятелното учене през целия живот, професионалното развитие на учителите предполага, че те:

- ще продължат системно да осмислят собствения си опит;
- ще се ангажират с научноизследователска дейност в рамките на работата си с обучаваните от тях ученици;
- ще включат в преподаването си резултатите от академични изследвания и от изследвания при работата с ученици ;
- ще оценят ефективността на стратегиите на преподаване и съответно ще ги изменят; и
- ще направят оценка на собствените си потребности от обучение.

За да се постигне това, е необходимо да се създадат системи за стимулиране, финансиране и поддръжка.

2.3.4 *Квалификации*

Имайки предвид сложността на изискванията спрямо учителите, гамата от знания и умения, които се изисква да овладеят и необходимостта да имат достатъчно практически опит в класната стая като част от първоначалното им образование, не е изненадващ фактът, че програмата за първоначалното обучение на учители е толкова изисквателна. В 18 държави-членки първоначалното обучение за учители във втората степен на средното образование трае най-малко пет години и води до квалификационна степен за завършено висше образование (ISCED 5A); за учителите в първата степен на средното образование в 12 държави-членки се изисква първоначално образование, равняващо се на висше образование с продължителност поне пет години²⁵.

Би могла да се разгледа възможността за преминаване към политика на по-високи изисквания към квалификацията на учителите, както вече е прието в някои държави.

2.3.5 *Обучението на учителите в рамките на висшето образование*

За да се гарантира, че съществува достатъчна възможност в рамките на висшето образование да се осигури количеството и качеството, които се

²⁵

Eurydice: Ключови данни за образованието в Европа, 2005 г.

изискват от обучението на учителите, и да се стимулира професионализмът в преподаването, програмите за обучение за учители трябва да бъдат на разположение като образователна степен „магистър“ и „доктор“ (както и „бакалавър“) на висшето образование.

Връзката между обучаващите учители, практикуващите учители, пазара на труда и другите институции трябва да бъде укрепена. Институциите за висше образование имат важна роля в разгръщането на ефективни партньорства с училища и други заинтересовани страни, за да се гарантира, че техните програми за обучение на учители са на основата на солидни данни и добри практики за обучение в класната стая.

Отговарящите за обучението на учителите (и за обучението на специалистите, подготвящи учители) трябва да имат практически опит в преподаването и да са достигнали много високо ниво на уменията, начина на поведение и познанията, изисквани от учителите.

2.3.6 Преподаване в обществото

Учителите са пример за подражание. За учебните постижения на учениците е важно учителите да отразяват напълно многообразието на обществото (от гледна точка например на културата, майчиния език, способностите, уврежданията). Държавите-членки биха могли да предприемат мерки, за да гарантират, че съставът на учителската общност напълно отразява многообразието на обществото, и по-специално да отстранят пречките пред постигането на културен баланс и равновесие между половете.

3 ПРИНОСЪТ НА КОМИСИЯТА

С цел да подкрепя държавите-членки в техните реформи в областта на обучението на учителите, Комисията предлага да:

- (1) гарантира, че новата Програма за учене през целия живот и Европейският социален фонд подкрепят усилията на държавите-членки да подобрят предлагането и съдържанието на обучението за учители и да насърчават мобилността на учителите и на обучаващите учители;
- (2) разработи показатели, които по-добре отразяват въпросите, свързани с подобряването на образованието и обучението на учителите и тяхното назначаване на работа, и да докладва за напредъка в областта на качеството на обучението за учители посредством докладите за програма „Образование и обучение 2010 г.“, които се изготвят на всеки две години
- (3) допринася за създаването и разпространението на нови знания в областта на преподаването и на учителското обучение; и да подкрепя държавите-членки в ефективното използване на тези знания посредством Програмата за учене през целия живот и Рамковата програма за научни изследвания;
- (4) да подпомага развитието на инициативи, които стимулират европейското измерение на обучението на учителите и на мобилността на учителите;

(5) да преразглежда и да прави нови предложения.

4 ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Настоящото съобщение определя качеството на преподаването и на обучението за учители като ключов фактор за осигуряване на качеството в образованието и за подобряване на учебните постижения на младите хора. То изброява редица стъпки, които биха могли да бъдат направени в тази област, и начини, по които Комисията може да подкрепя тази дейност.

Взети заедно тези предложения ще послужат за: да се гарантира, че обучението и професионалното развитие на учителите е координирано, последователно и добре обезпечено; да се гарантира, че всички учители притежават знанията, начина на поведение и педагогическите умения, които се изискват, за да работят ефективно; да се подкрепя постигането на по-висок професионализъм в учителската професия; да се насърчава културата на рефлексивна практика и научноизследователска работа в рамките на учителската професия; и да се утвърждава признанието и общественото положение на професията.

По този начин, те ще продължат да допринасят за подобряването на качеството на образованието за всички и ще подпомогнат държавите-членки да постигнат техните цели от Лисабон за социално единство и икономическа конкурентоспособност и растеж.

Комисията ще се стреми да придвижи напред тези предложения в рамките на Програмата за образование и обучение 2010 г. като работи с групата „Учители и обучаващи“, съставена от експерти от държавите-членки. В изпълнението на тази задача ще я подкрепят предстоящите конференции, организирани в рамките на португалското председателство на Съвета.

Комисията приканва Европейския парламент и Съвета да изкажат становище по очертаните от настоящото съобщение въпроси.